

Поліна Жеребцова народилася у Грозному і прожила там 20 років. На її долю припали три чеченські війни. Член Спілки журналістів Росії та ПЕН-клубу. Лауреат міжнародного літературного конкурсу імені Я. Корчака та премії А. Сахарова «За журналістику як вчинок». З 2013 року живе у Фінляндії як політбіженка. Її щоденники були перекладені багатьма європейськими мовами і зчинили ефект вибуху.

Пекло війни очима дитини! Коли почалася Перша чеченська, Поліні було лише дев'ять. Десять довгих років, з 1994 до 2004-го, вона вела щоденник, записуючи в нього все. Як бомбили місто. Як вони з мамою торгували на ринку, щоб прожити. Як її поранило осколком. Як удома не було ані тепла, ані води... Навіщо вона це фіксувала? Можливо, перш за все — щоб вижити та залишитися людиною. А ще, мабуть, тому, що дівчина сподівалась: прочитавши, люди зрозуміють, що ніколи-ніколи не можна воювати! Та якби ж...

Трагічна історія Поліни Жеребцової може стати в один ряд з іншими військовими щоденниками дітей — Тані Савичевої з блокадного Ленінграда і Анни Франк, що розповідає про злочини нацистів.

mnemia.ru

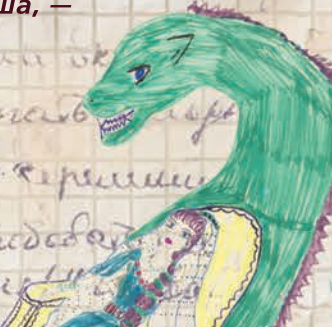
Ми сиділи в маленькому підвалі. Там не сховатися від «глибинних бомб» — це бомби, які стирають на порох будинки та людей. Якась сволота придумала нас убити ними. Ми сиділи в темному, задушливому підвалі: я, мама, дідусь Юрій Михайлович і його дружина, бабуся Наташа, — і чекали смерті.

www.trade.bookclub.ua

ISBN 978-966-14-8343-8

9 789661 483438

**МУРАХА У СКЛЯНІЙ БАНЦІ
ЧЕЧЕНСЬКІ ЩОДЕННИКИ 1994-2004 рр.**

Поліна
Жеребцова

Поліна Жеребцова **МУРАХА У СКЛЯНІЙ БАНЦІ**

**ЧЕЧЕНСЬКІ
ЩОДЕННИКИ
1994-2004 рр.**

КЛУБ СІМЕЙНОГО ДОЗВОЛЛЯ

Дневник

для работы по
 средней школе
 ученицы

МФТ

Война!

сты сты
 тут
 маго
 от
 что

...идит а сам себя сам,
 ... только он один себе друг,
 ... нет больше ему врага,
 ... он сам себе.

у, Алабхарати

... у всех для судьба
 ... и власти и раба.

... не выд
 ... аннует
 ... людей-не
 ... от крестика
 ... ш, зато ты паше
 ... где ретника. Паша
 ... бровей а пред мши
 ... мши на следе.

-бо
 с
 н
 со
 ч
 м
 ч ст
 в р
 сое

Поліна
Жеребцова

МУРАХА У СКЛЯНІЙ БАНЦІ

ЧЕЧЕНСЬКІ
ЩОДЕННИКИ
1994-2004 рр.

ХАРКІВ 2015 КЛУБ СІМЕЙНОГО ДОЗВІЛЛЯ

Граждане Чеченской Республики!

Масхадова 15 - 16 февраля в священных местах. В этот период бандагты намерены спровоцировать беспорядки, выданные войска на применение оружия и в даты для всего чеченского народа - годины чеченцев принести новые жертвы среди населения, когда в районах свободных от войны, но уверенно налаживается мирная жизнь Масхадова, Радугев и другие главы бандформирований готовы снова свергнуть ваши города, поселки и т.д. Не поддавайтесь на провокации и войну и насилие. Не поддавайтесь на их угрозы! Спокойствие и благоразумие! Силы федерации командование Федеральных Сил в республике, обеспечения Вашей безопасности, для того, чтобы никогда больше Вас больше судьбы детей и близких, чтобы в Ваши дома.

Граждане! Федеральных Сил не допустит никакие случаи возникновения

УДК 821.161.2
ББК 84.4РОС
Ж59

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Перекладено за виданням:
Жеребцова П. Муравей в стеклянной банке.
Чеченские дневники 1994—2004 гг. :
документальный роман / Полина Жеребцова. —
М. : Изд-во «АСТ Corpus», 2014. — 608 с.

Переклад з російської *Романа Трифонова*
та *Ганни Яновської*

Передмова *Станіслава Божка*

Дизайнер обкладинки *Сергій Ткачов*

ISBN 978-966-14-8343-8

© Жеребцова П., 2015
© Nemiro Ltd, видання українською мовою, 2015
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2015

Беручись до читання, ми мусимо пам'ятати, що все те, про що йдеться на цих сторінках, відбувається в окремій реальності, де опори, на яких зазвичай тримається наше сприйняття, зміщені або й зовсім відсутні. І велика кількість побутових деталей не має вводити нас в оману.

Війна назавжди викинула Поліну Жеребцову з комфортного життєвого середовища — дружної великої родини, яка довгі десятиліття жила поблизу південного кордону імперії, поки та імперія невблаганно старіла і знесилювалась. Навколо Поліни всі захоплювалися мистецтвом: поезією, малярством, театром, кінематографією. Одна з бабусь — акторка. Інша навчалася в Ростислава Плятта, але згодом стала художницею, розмальовувала вручну покривала та хустки. Дідусь Поліни — відомий грозненський кінодокументаліст, ветеран Великої Вітчизняної. І жертва Першої чеченської. На початку щоденника нам буде розказано історію його загибелі під час нальоту федеральної авіації на міську лікарню Грозного.

Дівчинка залишається з матір'ю, але невдовзі будинок, де вона прожила перші роки життя, буде частково зруйновано. Її щоденник фіксує, як повільно, немов величезні пастки-мушлі, стулялися панельні багатоповерхівки, залишаючи всередині порожнин-склепів іще живих людей; як почалися перші зачистки, жертвою однієї з яких вона мало не стала.

У Другу чеченську, коли Поліна Жеребцова та її мати вже жили не тільки в руїнах помешкань, а й усередині деформованої та понівеченої людської спільноти, Полина навчилася бачити через сни те, чого не бачить ніхто інший:

«Після пробудження я була нездатна міркувати. Породжені думки здавалися плутаними, неясними, наче я відходила від загального наркозу [...]. Світло місяця, що проходило крізь штори, було яскравим і освітло мою руку. [...] Провівши рукою по обличчю, зрозуміла, що воно в крові! Я кинулась у ванну кімнату, увімкнула електричну лампочку й зазирнула в старе тріснуте дзеркало. Від жаху заціпеніла:

моє підборіддя й частина шиї були розсічені вертикально, немов хірургічним скальпелем, і звідти юшила кров! [...] А наступного дня рано-вранці, тобто сьогодні, у мене на тому місці, де я бачила глибокий кривавий розріз, з'явилася вертикальна довга смуга. Немов слід від лазера. Опік трансформувалася в тонку червону лінію, яка починалася від нижньої губи й закінчувалася біля ямочки на шиї».

Це й називається тепер Щоденником. І дівчинка, яка навчилася орієнтуватись у внутрішніх руїнах, пробує домовлятися з тими, хто населяє зовнішній бік, утримуючись на межі, що з'єднає їх. Поступово вона осягає топіку простору, у якому відбиток ступні після десятка ходів програє позначений вибухом порожнечі, наче заново вчиться ходити.

«Смерть може набувати будь-яких подоб і форм, — пише авторка Щоденника. — Але я завжди впізнаю Її. Безпомилково. Ми сидимо й розмовляємо про все».

Коли вдумаєшся в цю фразу, починаєш розуміти, що, можливо, Щоденник — це умова, за якої та, хто пише його, може вийти з «тканини», але при цьому не померти, бо смерть, яка приходить уві сні, — ніби щеплення від тієї, що підстерігає зовні, і єдиний шанс уціліти — це сховатись усередині нерухомого ока, яке спостерігає за тобою. «Я мала 11 років, і мене вже кілька разів намагалися вбити [...]. Смерть же, прийшовши до мене в подобі дитини, довго гралася зі мною. Ішов дощ, і ми радісно стрибали по калюжах. Замість обличчя в хлопчика був череп, а на голові його був блазнівський ковпак із бубонцями». Певна надмірна літературність цього запису пояснюється неабиякою начитаністю авторки. У її домашній бібліотеці, яка загинула разом зі зруйнованим будинком, було кілька тисяч книжок. І коли вчитана з них «смерть», прорвавши картонні палітурки, зустрілася зі своєю рідною сестрою, що злітає на місто з брудного неба, обросла кістками й оселилась у Грозному надовго, Поліна вже мала протиотруту.

І вона не тільки вціліла, а й знайшла слова, щоб розповісти про неможливе.

«Тонка червона лінія» тексту, що з'явився нізвідки, починає рух до нас.

Иди і дивись.

Станіслав Божко, Москва

Присвячується багатонаціональному населенню
Чеченської Республіки,
яке бомбили з неба та обстрілювали з землі

— Лятт кіера, — каже він, не намагаючись перекричати канонаду.

Я притискаю коліна до живота і струшую з обличчя сухі грудочки ґрунту, що падає згори. У деяких із них лишилися брудно-білі нитки коріння.

— Коріння неба, — шепочу я, — коріння неба, що застрягло в землі.

— Хвара дуня вайн дац — цей всесвіт не наш, — каже він.

— Лятт кіера — порожнини землі, — сміється він, — ми вже ТАМ і просто не помітили переходу.

С. Божко. Пору року — війна

На потертій від часу першій сторінці мого щоденника
написано: «Піддавай сумніву все. Цицерон»

1994

25.03.

Привіт, Щоденнику!

Живу я в місті Грозному на вулиці Завети Ільїча. Звати мене Поліна Жеребцова. Мені 9 років.

26.03.

На день народження, 20 березня, мама купила торт із горіхами. Ми були в центрі. На майдані багато людей. Люди кричали. Були дідуся з бородами. Вони бігали по колу.

Ленін раніше стояв у калошах. Пам'ятник. Потім його скинули, а калоші залишилися.

Навіщо люди кричать? Чого просять? Мама сказала:

— Це мітинг!

27.03.

Написала вірш:

Я мрію, як всі діти,
Пливти на кораблі!
І ще казкову мушлю
Мені б знайти на дні!

28.03.

Прокинулася. Помила посуд. Підмела під'їзд від четвертого до першого поверху. Стала прати. Попрала в тазі речі, читаю книжку.

29.03.

Чому всі сніжинки, а я ні? Мене вбрали Червоною Шапочною на свято. Мама зі своєї спідниці пошила костюм. Я хочу бути сніжинкою! Усі дівчата в класі — сніжинки.

01.04.

Кіт Мишко сидить поруч на подушці. Я читаю «Три мушкетери». Там є королева, Міледі й Д'Артаньян. Мені подобається світ, де носять красиві сукні королеви. Там мушкетери та гвардійці!

Удома нудно.

02.04.

Грали в хованки. Ховалися за деревами і в садах. Я ховалася з Хавою та Альонкою. Це мої подруги. Потім каталася на велосипеді. Та він зламався.

Бувай!

18.04.

Я загубила мишу. Мама купила за гарну поведінку.

Миша сиділа в кишені. Мабуть, вона впала в траву. Ми шукали з Альонкою та Сашкою. Не знайшли.

Мама сказала, більше не купити таку мишку-іграшку. Сказала, що я роззява.

Поля

22.04.

Мене запросили в гості тьотя Катя та її дочка Віра. Вони наші сусіди з четвертого поверху. Сказали приходити вранці. Я встала й пішла о шостій годині. Мама спала. Потім мене всі сварили, бо рано пішла. Так самі ж покликали! Я сиділа на кухні. Тьотя Катя мене пустила. Вона готувала млинці. Потім прокинулася Віра, і ми гралися.

Віра має ляльку-хлопчика. А я не маю. Маю дівчинку. Ми вирішили їх одружити.

Бачила бабусю Любу й дідуся Стюпу з другого поверху. Мають смішну собаку таксу. Звати Кнопка.

01.05.

Сьогодні християнський Великдень!

Ми ходили містом. Дощ. Ми дісталися церкви. Усі сусіди вітали одне одного. Частували пирогами. Діти їли фарбовані яйця. Бабуся Зіна всім давала. Найбільше з'їли Іслам із провулка та Магомед. А Васі й Альонці забракло. Їм дала пиріжки бабуся Ніна.

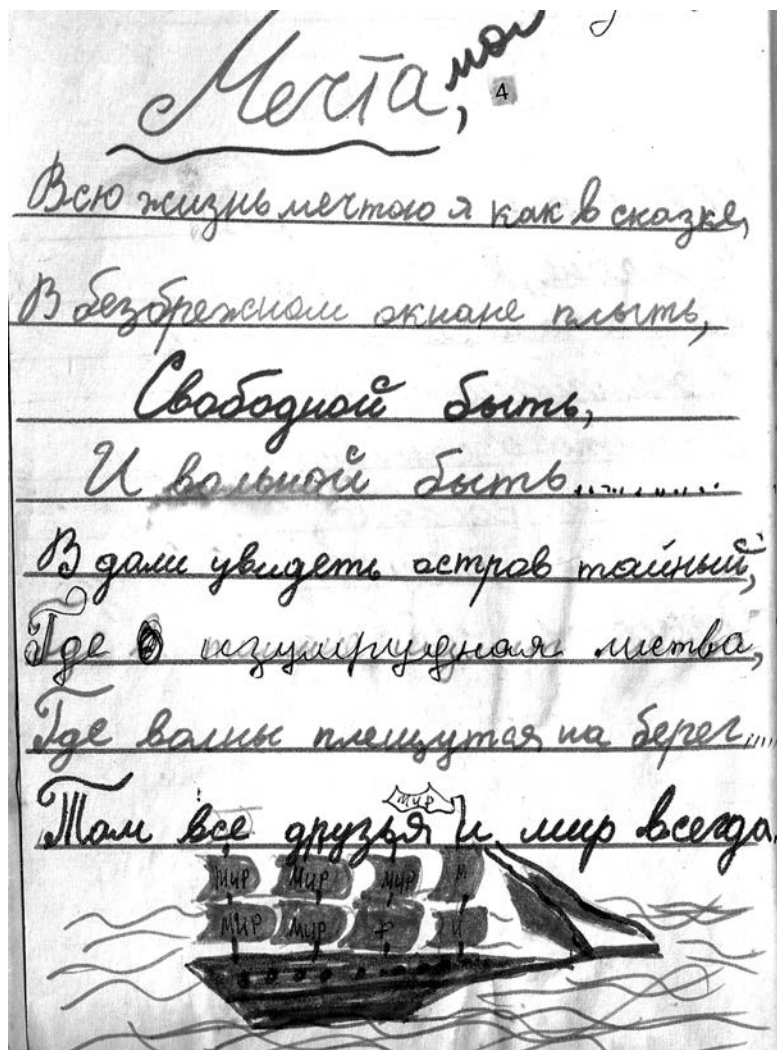
Дощ ішов зранку. Мама й тьотя Аня сказали: це погано. Коли йде дощ, Бог плаче, тому що багато грішників на землі.

05.05.

Ураган. Дерева впали на землю. Усі перелякалися. Потім пішли в сади — збирати абрикоси. Але вони ще нестигли, зелені.

Мені снився страшний сон: у вікно дерлося чудовисько. Воно мало клешні й вибило ґратку на вікні.

15.05.

Ми гралися: Патюшка, Віра, Ася, Хава, Альонка, Русик, Арбі, Умар, Дімка, Іслам, Сашка, Вася, Ілля, Ігор, Серьожа, Деніс і я. Спершу в доганялки грали, потім у м'яча!

Мама давала нам сік «Юпі» з пакетика. Ми розмішували його у відрі з водою. Пили. Мій улюблений помаранчевий, а в Альонки

червоний. Полуничний. Потім мама дала нам по жуйці «Турбо». Там машинка є, картинка. Усі дуже зраділи.

Кіт Мишко захворів.

21.05.

Я допомагала мамі торгувати печивом на «Берьозці». На роботі мамі не платять. З їжею погано. Тьотя Катя каже:

— Це часи такі. Важкі.

Ми варили суп із курячих лап і їли. Раніше з курки варили, а тепер із лап. Лапи продаються на кілограм. Курка була смачніша. Дуже смачніша.

Мама хоче перевести мене до іншої школи.

Старшокласники одну дівчинку вдарили стільцем по голові, вона в лікарні. Я дружила з Надею з першого класу. Говорила їй секрети.

Я збираю наклейки, і лишилося тільки одну наклеїти. Щоб виграти ляльку Синді! Надя попрохала книжку, і я дала. І забула, що в книжці альбом та наклейки! Надя повернула книжку, а альбом ні. Я і мама ходили до них додому. Вони живуть у приватному будинку. Мама прохала її дідуся, щоб віддали. Вони не віддали. Я плакала. У мене тепер немає альбому і немає подруги.

У них удома я бачила маленьке порося. Воно бігало, як песик.

Поля

24.05.

Надя мовчить. Не віддає альбом. А Хава сказала:

— Ти їй теж не віддай що-небудь!

І я знала, що в мене Надин словник. І хотіла не віддати, а потім віддала. Якщо вона така, то я не така.

Мені подобається Єлена Александрівна — вона грається з нами. Це наша вчителька. Ще мені подобається Алексей, який сидить за однією партою з Юлькою. Я думаю, що кохаю його. Він купив мені булочку в буфеті. Ще він не боїться щеплень. А я та інші дівчата ховалися в туалеті, але нас усе одно знайшли і зробили в спину уколи. Ми плакали.

Поля

02.06.

...на столі стояли дві склянки. Одна з їжею для риб, друга з отрутою для мишей. Я знала, у якій отрута. Але було цікаво, що буде, якщо погодувати нею риб. Дала трошки. Вони в акваріумі здохли. Я боялась на них дивитися. Вони стали мертві, а були живі.

Мама кинулась і давай мене лупцювати.

— Вбивця! — Мама билася рушником. — Ти вбивця!

Син тьоті Мар'ям, Акбар, засмутився. То були його риби. Тьотя Мар'ям не сварилась. Вона дала мені бублик і сказала, що викине риб в унітаз.

Мені не було соромно. Було страшно. Убивця відчуває страх.

Поля

16.06.

Мама купила їжі.

Купала Мишка в тазі. Альонка допомагала. Потім до обіду гуляли. Лежали й дивилися в небо. Я казала Альонці, що привиди живуть у старій котельні, яка стоїть у дворі. Вона лякалася. Альонка молодша за мене на цілий рік.

Потім прийшов Ігор і став розповідати, що дорослі брешуть і Діда Мороза немає. Я сказала, що немає Діда Мороза в червоній шапці. А існує Дід Мороз, який живе в льодах. Він блукає невидимий, зазирає у вікна взимку. І тільки дітям можна його побачити. Альонка, Ігор і Хава повірили мені. Я подумала, що він ходить і дивиться у вікна. Інакше звідки мені це знати?

Поля

23.06.

Черга по хліб, у крамниці б'ються.

Я принесла мурашу. Вона живе у скляній банці: там є земля. Я читала в книжці, що мурахи будують гарні міста, і вирішила подивитись як. Нехай у банці побудує!

28.06.

Весілля у дворі! Усім давали цукерки. Танцювали лезгинку. Стріляли з пістолета. Тьотя Мар'ям сказала:

— Стріляють, щоб злі духи втекли!

Ми з Альонкою знову говорили про привидів. А Іслам сказав, що боїться ходити в сади. Тому що там привиди літають над часником і цибулею.

29.06.

Найбільше у світі я люблю тікати за будинок. Мама лупцює і не дозволяє. Але я ходжу. Я стою і дивлюсь на гори.

Вітала зі святом Ураза-Байрам. В Азамата величезні синці під обома очима. Батьки сказали, що він упав.

Сьогодні я відпочиваю, п'ю ліки. Температура 39°. Кидає в жар.

Сусідка Хазман добре доглядала кішок, годувала. Ми вдячні! Мама збирає нехитре майно. Ми днями залишаємо рідний край, щоб потрапити в невідомість. Свою шафу 1924 року ми кинемо — нам її не забрати. Візьмемо одяг і улюблених кішок. У нас їх троє: Карина, Смугастик і Кульбабка.

Народився вірш:

Моя земля мене ж і ранить.
Друг, ворог..
Де ж бо доброта?
Лиш гір повітря без омани,
Снігів їх вічна чистота.

Пробач, о земле! Попелище —
І вулиці, й душа сама.
Мені нема за тебе ближчих,
За тебе кращих теж нема.

Гіркота й біль туманять око.
Спитати хочеться мені:
Це розрахунок чий жорстокий
Зіткнув народи у війні?

Печаль у серці винуватім,
Та бережу в душі й любов.
Світ розірвався, мов граната,
І на землі чорніє кров.

Вже непотрібність власну знаю
У ріднім, зболенім краю.
І ось удалину втікаю,
Хоч там нічого не люблю.

22.11.

Разом із Хазман дивимось телевізор. У нас ні електрики, ні газу. У неї телевізор погано, але працює. Хазман плаче!

— Як же я без тебе, Фатимо, буду? — питає вона мене і звертається до мами: — І до тебе, Лено, звикла, і до кішок!

— От, хотіли б залишитися на батьківщині, але як? — заперечує мама. — Учора на зупинці, прямо при нас, хлопець стріляв у ма-

шину військових, що проїжджала там. Цілився в бензобак, влучив у колесо. А влучив би куди хотів, був би вибух, усі б загинули на зупинці. І старі, і діти. Узик із військовими, не зупиняючись, швидко промчав.

Тьотя Лейла засмутилась і водночас зраділа нашому від'їзду. Ми сфотографувалися на пам'ять.

Сьогодні гори, що кільцем оточують Грозний, — білі від снігу і синіють лише з боків.

Я бачила Габі, розповіла їй, що буду вчитись у Ставрополі й працювати так само. Попрощалася з журналісткою Айзан із газети «Трудяга», а сивого Гапура та поета Мусу не застала на службі.

Ще, цілком випадково, я зустріла давніх знайомих. Колись на ринку вони торгували відеокасетами: Козеріг і його брат. Тепер вони — працівники міліції й служать новій владі. Охороняють лікарню № 9, на зупинці «Автобаза».

23.11.

Дощ. Небо затягли сірі хмари. Їх кривавим променем пропалоє помаранчево-червоне сонце. За пагорбом стріляли з важких гармат, і земля злегка тряслася, нагадуючи про те, що кожен день, прожитий на моїй батьківщині, міг стати останнім.

Я бачила сні про те, як на землю ринули хвилі, як земля поступилася стихії води і ми стали її частинками, подолавши людську подобу.

Колись у моєму місті Грозному я маленькою дівчинкою сиділа на санчатах, як на лавочці, у коридорі квартири, обіймаючи маму. А по нашому будинку на вулиці Завети Ільїча стріляли важкі російські гармати. Цегляний чотириповерховий будинок хилився, немов великий корабель, що потопає, і скрипів. Мама обійняла мене і сказала:

— Ми сьогодні помремо, але ти не бійся.

А я спитала:

— Як помремо? Мені всього дев'ять років!

Мама крізь сльози посміхнулася. Не було ні краплинки світла, і я не могла це побачити, але знала — вона посміхнулася.

— Для смерті вік не важить. Такий обстріл нам не пережити. Боже, як страшно!

Хотіла відчути мамин страх, але не могла — я ще не відчувала страху, тільки сильно стукотіло серце.

— Що найстрашніше в смерті? — спитала я маму.

— Те, що ми більше ніколи не побачимо сонця.

Але мама помилилася — ми вижили.

У моему житті з осені 1994 року сонце сходило багато разів, і я навчилася класифікувати страх як давній об'єкт усвідомлення.

Божевільний Юрочка, хлопчик-сусід, теж помилявся, стверджуючи, що в кімнату влетів снаряд і насправді ми дуже давно мертві. Ми не загинули — ми перейшли на інший рівень буття. Я знаю це напевне, прощаючись із містом свого дитинства і своєї юності.

Прощавай, сіре дощове небо! Прощавай, криваве руде сонце! Прощавайте, курні вулиці в кіптяві згарищ! Я люблю вас і одного разу відчую знову.

Коли земне тіло перетворюється на попіл, ми переглядаємо життя, захоплюючи моменти істини: то нехай сьогоднішній дощ і кано-нада за пагорбом повторяться!

Нехай прогрімить грім. Нехай тунель із кривавого сонця забере в кращий світ усі заблукалі душі. Нехай махові колеса здій-снять свій оберт.

Поліна

Літературно-художнє видання

ЖЕРЕБЦОВА Поліна
Мураха у скляній банці.
Чеченські щоденники 1994–2004 рр.

Документальний роман

Головний редактор *С. С. Скляр*
Завідувач редакції *Г. В. Сологуб*
Відповідальний за випуск *Т. М. Куксова*
Художній редактор *Т. О. Волошина*
Технічний редактор *І. О. Гнідая*
Коректор *Т. М. Мурашко*

Підписано до друку 26.01.2015. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «GaramondNarrowBookITC». Ум. друк. арк. 34,44.
Наклад 4500 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано у ВАТ «Харківська книжкова фабрика “Глобус”»
61012, м. Харків, вул. Енгельса, 11.
Свідоцтво ДК № 2891 від 04.07.2007 р.
www.globus-book.com

Видавництво Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
www.trade.bookclub.ua

ГУРТОВИЙ ПРОДАЖ КНИГ ВИДАВНИЦТВА

ХАРКІВ

ДП з іноземними інвестиціями
«Книжковий Клуб
“Клуб Сімейного Дозвілля”»

61140, м. Харків-140,
просп. Гагаріна, 20-А
тел/факс +38 (057) 703-44-57
e-mail: trade@bookclub.ua
www.trade.bookclub.ua

Київська філія

04073, м. Київ, просп. Московський, 6, кімн. 35,
тел. +38 (067) 575-27-55
e-mail: kyiv@bookclub.ua

Одеська філія

65017, м. Одеса, вул. Малиновського, 16-А, кімн. 109
тел. +38 (067) 572-44-28
e-mail: odessa@bookclub.ua

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»

служба роботи з клієнтами:

тел. +38 (057) 783-88-88

e-mail: support@bookclub.ua

Інтернет-магазин: www.bookclub.ua

«Книжковий клуб», а/с 84, Харків, 61001

Жеребцова П.

Ж59 Мураха у скляній банці. Чеченські щоденники 1994—2004 рр. : документальний роман / Поліна Жеребцова ; передм. С. Божка. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2015. — 656 с. : іл.

ISBN 978-966-14-8343-8

1994-й, Чечня. Поліні дев'ять, вона звичайна дівчинка, яка любить читати й малювати, її бентежать конфлікти з однокласниками та сварки з матір'ю... Загалом, усе, як у звичайної дитини. Крім одного. Почалася війна... Бомби. Голод. Холод. Будинок, де немає електрики і води. І смерть. Вона завжди поруч і приходиться у різних подобах — як куля снайпера, бомба з безжального неба чи ракета «Граду». Поліна вціліла і знайшла слова, щоб розповісти про неможливе. Щоб попередити — це не повинно повторитися...

УДК 821.161.2
ББК 84.4РОС